

УДК 796.6
ББК 75.5

Віктор Шандригось,
Богдан Мицкан

АНАЛІЗ ДОСЯГНЕНЬ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ З ВІЛЬНОЇ БОРТЬБИ

У статті подано результати системно-історичного аналізу динаміки досягнень борців вільного стилю різних країн на Олімпійських іграх. Виявлено, що вільна боротьба була включена в програми 24 олімпіад, і за цей період було розіграно 204 комплекти нагород. До числа переможців Олімпійських ігор входили представники 29 країн, а призерами олімпіад ставали борці 51 держави. Це позитивно характеризує вільну боротьбу як вид спорту, гідний для збереження його в програмах майбутніх Олімпійських ігор.

Ключові слова: Олімпійські ігри, вільна боротьба, країни-учасниці, медалі, досягнення, МОК, ФІЛА, правила змагань, олімпійський статус.

В статье представлены результаты системно-исторического анализа динамики достижений борцов вольного стиля разных стран на Олимпийских играх. Выявлено, что вольная борьба была включена в программы 24 олимпиад, и за этот период было разыграно 204 комплекта наград. В число победителей Олимпийских игр входили представители 29 стран, а призерами олимпиад становились борцы 51 государства. Это положительно характеризует вольную борьбу как вид спорта, достойный для сохранения его в программах будущих Олимпийских игр.

Ключевые слова: Олимпийские игры, вольная борьба, страны-участницы, медали, достижения, МОК, ФИЛА, правила соревнований, олимпийский статус.

The results of system-historical analysis of dynamics of achievements of wrestlers of free style from different countries at the Olympics are presented in the article. Revealed that wrestling was included in the Olympics program 24, and during that time has been played 204 sets of medals. In the number of winners of the Olympics representatives were included 29 countries, and the wrestlers of a 51 countries became the prizewinners of Olympiads. This positively describes wrestling as a sport worthy of preservation for its programs in the upcoming Olympic Games.

Keywords: Olympic Games, free style wrestling, participating countries, medals, achievement, IOC, FILA, the rules of competition, the Olympic status.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. У кінці минулого сторіччя спортивна боротьба отримала “перше попередження”: МОК спробував виключити з програми Олімпійських ігор найстародавнішу греко-римську боротьбу [2]. Президентів ФІЛА М.Ерцегану коштувало тоді величезних зусиль за підтримки фахівців і любителів спорту відстояти цей вид боротьби й залишити його в програмах подальших олімпіад [4]. Пройшло 20 років і з боку МОК надійшло “друге попередження”, причому серйозніше: тепер функціонерам не подобаються відразу три види боротьби: греко-римська, вільна й жіноча. 12 лютого 2013 року виконком МОК не включив спортивну боротьбу в 25 основних видів програми Олімпіади-2020 [3]. 29 травня на міжнародній конвенції SportAccord у Санкт-Петербурзі виконком МОК, розглянувши презентації претендентів, рекомендував спортивну боротьбу, бейсбол і сквош для голосування на сесію МОК, котра відбулася 7–9 вересня в Буенос-Айресі (Аргентина) [5]. 8 вересня сесія МОК визначила, що одним із трьох запропонованих видів, який увійде в програму Олімпіади-2020, буде спортивна боротьба.

За 11 років свого керівництва президент ФІЛА Р.Мартінетті не зміг домогтися підвищення видовищності й популярності боротьби, а зміни правил і регламенту борцівських поєдинків, внесені за цей період, призвели до значного зниження кількості результативних прийомів у стійці й вельми примітивній тактиці ведення поєдинків навіть

провідними борцями [1; 4; 6; 7]. Бюро ФІЛА негативно оцінила діяльність Р.Мартінетті й усунула його з посади президента.

Усі ці дії МОК і бездіяльність ФІЛА, загрозливі олімпійському статусу боротьби, украй неприємні для вітчизняних тренерів і борців, оскільки Україна поряд з іншими країнами колишнього СРСР займає лідируючі позиції за кількістю нагород, завойованих на Олімпійських іграх. Саме тому вітчизняні фахівці повинні не стільки обурюватися з приводу необґрунтованих рішень МОК, скільки спрямовувати свої зусилля на вирішення актуальних аспектів розвитку спортивної боротьби в Україні та світі.

Одним з таких аспектів є вивчення динаміки досягнень країн-учасниць на Олімпійських іграх з видів боротьби для прогнозування подальшого характеру їхнього розвитку й визначення перспектив збереження олімпійського статусу.

Мета дослідження – системно-історичний аналіз досягнень атлетів різних країн у змаганнях з вільної боротьби на Олімпійських іграх сучасності.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовували теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури й інтернет-джерел.

Результати дослідження. Дані проведеного аналізу дозволяють, у першу чергу, відзначити, що вільна боротьба була включена в програми 24 олімпіад сучасності з 27, які відбулися, і за цей період було розіграно 204 комплекти нагород. Сукупний рівень досягнень різних країн-учасниць показує, що переможцями Олімпійських ігор з вільної боротьби ставали представники 29 держав, а призерами олімпіад – атлети 51 країни (табл. 1).

Таблиця 1

Медальний залік з вільної боротьби на Олімпійських іграх сучасності

Місце	Країна	Золото	Срібло	Бронза	Усього
1.	США	47	36	27	110
2.	СРСР	28	15	13	56
3.	Японія	24	12	14	50
4.	Туреччина	17	11	8	36
5.	Росія	15	6	7	28
6.	Швеція	8	10	8	26
7.	Фінляндія	8	7	10	25
8.	Болгарія	7	18	11	36
9.	Іран	5	12	16	33
10.	Корея	4	9	7	20
11.	Швейцарія	4	4	6	14
12.	Великобританія	3	4	10	17
13.	Угорщина	3	4	8	15
14.	Узбекистан	3	3	0	6
15.	Північна Корея (КНДР)	3	2	4	9
16.	Азербайджан	3	2	4	9
17.	Об'єднана команда країн СНД	3	2	2	7
18.	Канада	2	7	7	16
19.	Україна	2	4	4	10
20.	Франція	2	2	5	9
21.	Китай	2	2	0	4
22.	Куба	2	1	5	8
23–24.	Норвегія	2	1	0	3
23–24.	Естонія	2	1	0	3

Продовж. табл. 1

25.	Грузія	1	2	6	9
26.	Югославія	1	1	2	4
27.	Об'єднана команда Німеччини	1	1	0	2
28.	Румунія	1	0	4	5
29.	Італія	1	0	0	1
30.	Монголія	0	4	5	9
31.	Казахстан	0	3	5	8
32.	Німеччина	0	3	3	6
33.	Бельгія	0	3	0	3
34.	НДР	0	2	1	3
35.	Польща	0	1	4	5
36–38.	ФРН	0	1	3	4
36–38.	Чехословаччина	0	1	3	4
36–38.	Індія	0	1	3	4
39.	Австралія	0	1	2	3
40.	Білорусь	0	1	1	2
41–44.	Сирія	0	1	0	1
41–44.	Вірменія	0	1	0	1
41–44.	Таджикистан	0	1	0	1
41–44.	Пуерто-Ріко	0	1	0	1
45–46.	Греція	0	0	2	2
45–46.	Колумбія	0	0	2	2
47–51.	Пакистан	0	0	1	1
47–51.	Македонія	0	0	1	1
47–51.	Словаччина	0	0	1	1
47–51.	Іспанія	0	0	1	1
47–51.	Австрія	0	0	1	1
Усі медалі		204	204	227	635

Загалом у змаганнях з вільної боротьби на Олімпійських іграх брали участь 3 479 атлетів із 116 країн, що свідчить про дуже серйозну географію вільної боротьби.

Перевага борців збірної колишнього СРСР до 1992 року включно (разом з командою СНД) вельми значна. Вони завоювали 63 медалі, у тому числі 31 золоту, поступившись лише команді США (110 медалей, з них 47 золотих), але випередивши найближчих конкурентів – збірні Японії, атлети якої виграли 50 медалей, включаючи 24 золотих, і Туреччини, борці якої завоювали 36 медалей, з них 17 золотих (див. табл. 1). Окрім того, слід відзначити, що борці колишнього СРСР (разом з командою СНД) виступали лише в 10 олімпіадах, вигравши в середньому по 6,3 медалі, зокрема, по 3,1 золотих нагород.

Разом з тим, якщо продовжити аналіз досягнень борців країн-учасниць на Олімпійських іграх з вільної боротьби в період після розпаду Радянського Союзу (1996–2012), коли кількість претендентів на вищі нагороди значно збільшилася, співвідношення таких досягнень помітно змінилося (табл. 2).

Таблиця 2

Медальний залік з вільної боротьби на Олімпійських іграх 1996–2012 рр.

Місце	Країна	Золото	Срібло	Бронза	Усього
1.	Росія	15	6	7	28
2.	США	8	5	7	20
3.	Японія	8	3	7	18

Продовж. табл. 2

4.	Узбекистан	3	3	-	6
5.	Азербайджан	3	2	4	9
6.	Іран	2	4	5	11
7.	Україна	2	4	4	10
8.	Канада	2	3	2	7
9.	Китай	2	2	-	4
10.	Туреччина	2	-	2	4
11.	Грузія	1	2	6	9
12.	Болгарія	1	2	2	5
13.	Куба	1	1	4	6
14.	Північна Корея (КНДР)	1	-	2	3
15.	Корея	-	5	1	6
16.	Казахстан	-	3	5	8
17.	Індія	-	1	2	3
18.	Білорусь	-	1	1	2
19–21.	Вірменія	-	1	-	1
19–21.	Пуерто-Ріко	-	1	-	1
19–21.	Таджикистан	-	1	-	1
22–23.	Колумбія	-	-	2	2
22–23.	Франція	-	-	2	2
24–31.	Греція	-	-	1	1
24–31.	Іспанія	-	-	1	1
24–31.	Македонія	-	-	1	1
24–31.	Монголія	-	-	1	1
24–31.	Польща	-	-	1	1
24–31.	Словаччина	-	-	1	1
24–31.	Угорщина	-	-	1	1
24–31.	ФРН	-	-	1	1

Після розпаду СРСР лідируюча позиція перейшла до борців команди Росії. Вони завоювали 28 медалей, включаючи 15 золотих, і набагато випередили найближчих конкурентів – команди США (20 медалей, з них 8 золотих) і Японії (відповідно 18 і 8), які зберегли високі позиції у світовій боротьбі. Разом з тим значно знизилися результати борців Швеції й Фінляндії. У число сильних країн в олімпійських турнірах з вільної боротьби за загальною кількістю медалей увійшли борці Ірану, України, Азербайджану, Грузії, Казахстану, Узбекистану, Канади, Куби, Кореї, Болгарії, Туреччини тощо. Останніми роками до країн – лідерів вільної боротьби увійшов Китай (завдяки успіхам у жіночій боротьбі) та Індія. Усе це свідчить про значне розширення спектра країн-учасниць, борці яких реально претендують на нагороди Олімпійських ігор.

Висновок

Підсумовуючи, можна відзначити, що коли в минулому сторіччі явно домінували борці європейських країн, то нині відбулося вирівнювання досягнень атлетів з різних континентів і держав. Це свідчить про підвищення інтересу спортивних керівників і любителів єдиноборства до вільної боротьби, і претензії до неї з боку МОК можна вважати слабоаргументованими й передчасними.

Після значних реформ (зміна структури управління боротьбою, коректування правил змагань і т. д.), які зробило нове керівництво ФІЛА в надзвичайно короткий термін, вільна боротьба все ж залишилася в програмах майбутніх Олімпійських ігор. Цього вимагали як історичні передумови виникнення й розвитку спортивної боротьби, так і перспективи її вдосконалення в рамках сучасного олімпійського руху.

1. Авдеев Ю. В. Перспективы поиска оптимальной системы проведения соревнований по вольной и греко-римской борьбе / Ю. В. Авдеев, Б. И. Тараканов, В. А. Воробьев // Теория и практика физической культуры. – 2006. – № 10. – С. 32–33.
2. Апойко Р. Н. Анализ достижений стран-участниц на олимпийских играх по греко-римской борьбе / Р. Н. Апойко, Б. И. Тараканов, А. Г. Левицкий // Ученые записки ун-та им. П. Ф. Лесгафта. – 2013. – № 5 (99). – С. 7–10.
3. Исполком МОК не включил спортивную борьбу в список рекомендованных на Олимпиаду-2020 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.wrestrus.ru/news/fsbrnews/FILA_hroniker/ispolkom_mok_ne_vkljuchil_sportivnuju_bor_bu_v_spisok_rekomendovannih_na_olimpiadu_2020.
4. Миндиашвили Д. Г. Вольная борьба : история, события, люди : монография / Д. Г. Миндиашвили, Б. А. Подливаев. – М. : Сов. спорт, 2007. – 360 с.
5. Спортивная борьба, бейсбол и сквош рекомендованы на сессию МОК [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.wrestrus.ru/news/fsbrnews/FILA_hroniker/sportivnaja_bor_ba_bejsbol_i_skvosh_rekomendovani_na_sessiju_mok.
6. Тараканов Б. И. Позитивные и негативные аспекты последних изменений правил соревнований по греко-римской и вольной борьбе / Б. И. Тараканов, В. А. Воробьев // Современные проблемы системы спортивной подготовки : сб. науч. трудов кафедры борьбы / Уральская гос. акад. физ. культуры. – Челябинск, 2005. – С. 103–106.
7. Шандригось В. І. Еволюція правил змагань зі спортивною боротьби (огляд літератури) / В. І. Шандригось // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Т. І. – Вип. 107. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт / [голов. ред. Носко М. О.]. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – С. 347–351.

Рецензент: канд. пед. наук, доц. Тягур Р. С.